

Naudan kesävesihuolto

Raikas ja runsas juomavesi pitää naudat kunnossa ja hyvällä tuulella. Kesähelteellä yksi aikuinen nauta tarvitsee laitumelle vähintään 50 -100 litraa vettä päivässä. Nuorkarjan ja lihasonnien päivittäinen vedentarve on 20-60 litraa eli nauta on melkoinen juoppo. Nestettä kuluu suuri saavillinen päivässä ja juomisen tahti on kiivas: kymmenisen litraa minuutissa, kesähelteellä enemmänkin. Koska menekki on suurta, nauta vaatii, että tarjoilukin on järjestetty kunnollisesti. Laitumen asiakas valittaa nopeasti palvelusta, jos se huomaa puutteita etenkin veden määrän suhteen. Nautaa miellyttää se, että juoma-astiasta ne saavat turpansa veteen ja pystyvät juomaan vapaasti. Juomapaikka olisi järjestettävä strategisesti oikein, sopivaan kohtaan laitumella. Jos juomapaikka on hankalassa paikassa tai liian pitkän matkan päässä, nauta voi laiskuuttaan jättää juomatta vaikka vähän janottaisikin. Toimiva vesihuolto on yksi onnistuneen laidunkauden kynnyskysymyksistä. Myös pienet vasikat tarvitsevat puhdasta vettä. Nautojen juotto laidunkaudella on hyvä järjestää niin, että eläimet juovat riittävän usein ja saavat tarpeeksi vettä kerrallaan.

Elintärkeä vesi

Eläin tarvitsee vettä moniin elimistön tehtäviin kuten kudosten ylläpitoon, kasvuun, maidontuotantoon ja lisääntymiseen. Vesi on tärkeä tekijä myös elimistön eri säätelymekanismeissa, esimerkiksi lämmön säätelyssä, vierasaineiden erityksessä ja suolatasapainon säätelyssä. Eläin tarvitsee vettä myös kylläisyyden tunteen saavuttamiseksi sekä käyttäytymisviettiensä tyydyttämiseen. Jos nauta ei saa tarpeeksi vettä, se vähentää syömistään ja lopulta lopettaa syömistään kokonaan. Vaikutukset eivät tule esille välittömästi, vaan vasta tuntien kuluttua. Tehty tutkimus selvitti vedenpuutteen vaikutusta yksittäisissä eläimissä. Tutkimuksessa ruuan kulutus putosi jo yhden vuorokauden kuluttua puoleen, jos eläimet eivät saaneet yhtään vettä. Virtsan erityksensä laski myös selvästi. Vasikoilla voi esiintyä vesimyrkytystä. Näin käy, jos vasikat juovat suuren määrän vettä lyhyessä ajassa oltuaan ennen sitä veden puutteessa.

Vesijohtovesi turvallisinta

Parasta laidunjuomista naudalle on vesijohtovesi tai tutkittu kaivosvesi. Se on kaikkein riskittömin vaihtoehto, kun vesi vaihdetaan riittävän usein ja juoma-astiat pidetään puhtaina. Helppimmin järjestettävissä vesihuolto on niillä tuottajilla, joilla ainakin osa laidunlohkoista on lähellä paineveden lähdeä. Jos vesiasiaan pystyy asentamaan uimurin, lehmien veden saanti on hoitajien kannalta huolettominta - ei tarvita vaaria vahtimaan, onko eläimillä tarpeeksi juotavaa.

Kun laidunlohkot ovat pidemmän matkan päässä vesijohdosta, joudutaan

turvautumaan ajoveteen. Karjan vesihuolto kannattaa pohtia huolellisesti, koska usein pienikin uudistus vähentää ja etenkin keventää karjanhoitajan työtä. Jo 15-20 emolle on laidunkauden jokaisena päivänä mahdollista tuhat litraa vettä. Kuution vesitankki kulkee ison traktorin etukuormaimessa. Työ helpottuu huomattavasti, jos tilalla on joko pyörien päälle tai kärryihin rakennettu tankki, joka kulkee kätevästi traktorin perässä. Nostamisilta ja turhilta kurkotuksilta vältytään, kun vesikärryn voi ajaa täyttöpäikalle tai laidunlohkolta toiselle.

Pintavesissä piilee vaara

Karjan pääsyyn juomaan pintavesiä liittyy aina tietty terveysriski. Ojien, lammikoiden, jokien tai jopa järvien vesissä voi olla epäpuhtauksia. Periaatteessa "luonnon vedet" eivät ole sopivaa juotavaa. Käytännössä tilanne voi olla toinen, sillä vaikea karjaa on estääkään juomasta järvestä, merestä tai muusta vesilähteestä, jos sellainen laidunlohkolla on. Toisaalta veden juomisessa ja järveen sontimisessa on riskinsä, mutta toisaalta eläimet pitävät rantalaitumilla rannan avarana ja maiseman kauniina. Jollakin rannassa laiduntamisen saattaa estää luonnohoidosta tietämätön mökkinaapuri. Mikäli ranta joudutaan aitaamaan pois laidunalueesta voidaan puhdasta vettä nostaa pumpulla laitumelle.

Juomavesi ei saa sisältää haitallisia mikrobeja, kemikaaleja, ulostetta tai muuta likaa. Vedessä ei saisi olla vierasta hajua. Mikäli luonnonllisella juottopaikalla vesi vaihtuu virtaamalla tai muulla tavoin esim. joet, pienet kosket, isot valtaojat jne, ja vesi on tutkittua ja puhdasta, voidaan karjan antaa juoda niistä. Hankalimpia laitumella ovat sellaiset paikat, joissa vesi ei vaihdu juuri koskaan; ojanpohjat tai muut painanteet. Varminta olisi aidata ne karjan ulottumattomiin. Seisova vesi ja kesän lämpimät ilmat ovat ihanteellinen paikka bakteerien elää ja kasvaa. Naudan terveydelle "mädäntyvä" vesi ei ole hyväksi. Jos vedessä on jokin vialla, eläin voi lopettaa juomisen tai sairastua esim. ripuliin ja saada pötsihäiriöitä. Ripulista kärsivillä vasikoilla, joilla on vaikea kuivuminen, veren arvot voivat huonontua selvästi. Yksi keino pitää naudat loitolla lätäköiden ja ojien vesistä on pitää kunnollista vettä aina saatavilla eläinten kannalta helpossa paikassa. Useimmiten ne valitsevat silloin kaivoveden jo paremman maun perusteella. Pintavesien juottoa kannattaa karttaa myös ehc-vaaran vuoksi, tosin Euroopassa on vain yhdessä tapauksessa ehc-tartuntaan löydetty syylliseksi lehmien juomavesi. Järvi -ja merivedessä piilee myös toinen vaara. Sinilevän kukinnot ovat myrkyllisiä naudoille. Helteisen kesät ovat erittäin otollisia sinileville.

Vanha kylpyamme hyvä juoma-astia

Tankit ovat yleistyneet nautojen juoma-astioina. Ne ovat hyviä, jos ne antavat naudoille tarpeeksi nopeasti juomista. Suositus on kymmenen litraa minuutissa, mutta laitumella kuumina päivinä se ei välttämättä riitä. Vesitankille voi sopia vain yksi nauta kerrallaan juomaan joka voi aiheuttaa nahistelua ja voimien mittelöitä juomavuoroista. Etenkin karjan nuorimmilta eläimiltä voi jäädä suu kuivaksi, kun vanhat rouvat hallitsevat vesipaikkaa. Moni karjankasvattaja on löytänyt vanhasta kylpyammeesta ratkaisun juoma-astiapulmiin. Se on myös edullinen hankinta, sillä niitä saa kerrostalojen remonttityömailta jopa ilmaiseksi. Vaikka amme on tehty ihmistä varten, se sopii emon ja vasikan mittoihin. Korkeus on sopiva eikä siinä ole teräviä kulmia, joissa eläimet voivat kolhia itseään. Hyvä puoli on myös se, että juomaan mahtuu ainakin kaksi aikuista nautaa yhdellä kertaa. Paikoillaan amme pysyy parhaiten, jos sen kiinnittää jaloistaan alustalle tai lankkuihin. Silloin se ei painu helposti maahan. Lisäksi amme on helppo puhdistaa ja tyhjentää pohjassa olevan aukon kautta. Likakin vaaleaa emalipintaa vasten näkyy hyvin, joten se tulee myös puhdistettua usein. Hyvä juoma-astia on tarpeeksi suuri useammankin eläimen juoda yhtä aikaa, helposti puhdistettava ja siirrettävä ellei kaikilla laidunlohkoilla ole omia astioita.

Juoma-astioille säännöllinen pesu

Eläinten juomaveden laadusta huolehtiminen on yhtä tärkeää kuin sen riittäminenkin. Seisova vesi, oli se peräisin vaikka puhtaasta kaivosta, alkaa kesällä mädäntyä nopeasti. Astioihin karttuu limaa ja vesi muuttuu sameaksi. Se kertoo bakteerien kasvusta ja sen mukanaan tuomista vaaroista. Bakterisodassa riittää juoma-astioiden tiheä tyhjentäminen ja puhdistus. Myös jatkuvasti täytettävät vesitankit on muistettava tyhjentää ja puhdistaa. Pelkkä veden lisääminen ei riitä bakteerivaaran takia. Kaivovesikään ole niin puhdasta, etteivätkö bakteerit sopivassa lämpötilassa alkaisi kasvaa. Nautojen juomavesiastian pesun ei tarvitse kuitenkaan olla perusteellista hinkkausta, riittää kun reunoille tarttunut lima lähtee.

Kuiva ja kova paikka

Laidun asettaa omat vaatimuksensa lehmien juomapaikalle. Painavan naudän sorkka on tehokas maan muokkaaja ja pehmeillä paikoilla pinta tallaantuu ja alkaa helposti upottaa. Jos laidunlohkolta löytyy kovapohjainen, mielellään viettävä rinnepaikka, juoma-astiat kannattaa sijoittaa sinne. Ne pysyvät parhaiten kuivina. Mikäli lehmien juottopaikat pysyvät vuodesta toiseen samoina, voi harkita laatan rakentamista juoma-astioiden alle. Sitä eivät lehmän sorkatkaan pysty möyhentämään.

Lähteenä: Teemu Pakarinen/ Piia Virta www.pellervo.fi / A.P2015